

Academia film Olomouc 2000: Společný svět

35. ročník

1. – 5. května 2000

AFO 2000 je za námi. Ať žije AFO 2001!

S těmito slovy se rozloučila prezidentka letošního mezinárodního festivalu dokumentárních, vědeckých, populárněvědeckých, výukových a multimediálních vzdělávacích pořadů, rektorka UP prof. J. Mačáková, CSc., s 35. ročníkem Academia filmu Olomouc. Pobláhoprála také oceněným tvůrcům i všem účastníkům a poděkovala všem, kteří se podíleli na organizaci letošní filmové přehlídky.

Hlavní pozornost účastníků slavnostního zakončení AFO 2000, které proběhlo v pátek 5. 5. v olomouckém kině Central, se však soustředila na vyhlášení cen, které letos mezinárodní porota udělila.

Velkou cenu Academia filmu Olomouc 2000 obdržel maďarský film *Mari – Kapitoly ze života jedné rodiny ze Széku (Mari – Félézetek egy széki csaláád életéből)* režiséra P. Schiffera za „výjimečné zpracování problému venkovské existence a integrity výstižnými dokumentaristickými prostředky“. Cenu osobně převzal z rukou rektorky UP prof. J. Mačákové, CSc. režisér P. Schiffer (viz rozhovor na této straně).

Cenu J. Calábka za vědecký a populárně vědecký pořad získal český film *IPS TYPOGRAPHUS – Chcete mě?* režiséra J. Dlouhého za „nevšední a přírodovědně objektivní představení lýkožrouta smrkového, obecně pokládaného za škůdce, a jeho postavení v ekologickém systému smrkového lesa“; cenu převzal z rukou děkana PŘF UP doc. J. Lasovského, CSc., a dr. P. Kratochvíla (AV ČR) dr. F. Vejda, DrSc. (AV ČR), spoluautor scénáře.

Cena F. A. Šulce za dokumentární pořad byla udělena filmu USA *Ze zákulisí transplantace: Dentk rakoviny (Scenes from a transplant. A Cancer Diary)* režiséru D. Collisona a T. Jenningsa za „otevřené a působivé zobrazení psychologických a sociálních postojů nemocné v boji se zhoubným onemocněním v období před a po transplantaci kostní dřeně“; cenu z rukou děkana LF UP doc. Č. Cíhalíka, CSc., a ing. M. Červenkové (Česká spořitelna Olomouc) převzal v zastoupení D. A. Livingstone (Katedra anglistiky a amerikanistiky FF UP).

Cenu J. A. Komenského za výukový pořad si odnesl německý film *Teorie relativity – jednoduše vysvětlena (Die Relativitätstheorie – einfach erklärt)* režiséru R. Yogeshwara a T. Halletta za „netradiční zpracování základní a nové koncepce 20. století – teorie relativity způsobem přístupným nejširší veřejnosti“; cenu z rukou děkana PdF UP doc. J. Šteigla, CSc., a ing. V. Tomčana (IPB Olomouc) převzal v zastoupení ředitel festivalu AFO 2000 PhDr. J. Schneider.

Cenu za multimediální vzdělávací program přikla porota programu *EuroPlus +*

REWARD – Interaktivní kurz angličtiny, vyrobenému YDP Multimedia, MEDIA trade, za „velmi zdařile zpracovaný interaktivní kurz angličtiny s možností komunikace studentů prostřednictvím internetu“; cenu převzal zástupce formy P. Horák od děkana FTK UP prof. F. Vaverky, CSc. a J. Pokorné (Volksbank Olomouc).

Zvláštní cenu E. Schorma za pořad věnovaný uměnovědné problematice získal český film *Požehnaný prokletý básník Bohumil Hrabal* režisérky O. Sommerové za „působivé postižení logiky života, tvorby a smrti jednoho z nejvýznamnějších českých spisovatelů druhé poloviny 20. století“; cenu převzala osobně režisérka od I. Racka, náměstka kultury.

Cena týdeníku Computerworld za nejlepší český multimediální program byla udělena českému programu *Encyklopedie energie*, vyrobenému Simopt, s. r. o., Tábor, za „kvalitně a moderně pojatou a všestranně využitelnou multimediální encyklopedii“; cenu předali J. Šemberovi, zástupci produkce, děkan FF UP doc. V. Řehan a Mgr. K. Taschner, předseda mezinárodní poroty a šéfredaktor týdeníku *Computerworld*.

Mezinárodní porota dále doporučila udělit tyto ceny:

Cenu primátora města Olomouce českému filmu *Dukla – krev a mýthus I.* režiséra P. Hviždě za „obsahově objektivní zpracování jednoho z dříve ideologicky překrucovaných témat naší soudobé historie“; cenu převzal režisér P. Hvižď z rukou M. Petříka, člena Rady města Olomouce;

Cenu Nadání J., M. a Z. Hlávkových slovenskému filmu *Čierne slovo* režiséra R. Kirchhoffa za „mimořádně citlivé a hluboce lidské vystižení mentality Romů, žijících zdánlivě na okraji společnosti, ve skutečnosti však bohatých svým vnitřním životem“; a českému filmu *Motocyklení* režisérky M. Válkové za „nápadité zpracování neotřelého námětu, za cit a vtip při zachycení tematiky stáří“; oba tvůrci převzali ceny osobně od rektorky UP prof. J. Mačákové, CSc., a prorektora UP doc. J. Lúsky, CSc.

Cenu studentské poroty získal snímek *Holky z gymnplu* režiséra K. Žaluda (FAMU, ČR, 1999) za „originální ztvárnění životního osudu hřiště a kandidáta na titul Zlatého slavíka 1981 Víti Vávry, držitele ocenění bronzová Bratislavská lyra 1982, bronzová Děčínská kotva a hrdiny Televizních klubů mladých. Auto-rovi cena přísluší za nevšední lidskost, s jakou přistupoval k příslušníku generace stárnoucích dělníků populární hudby“. Cenu od zástupců studentské poroty A. Procházkové a P. Peče převzala v zastoupení O. Sommerová.

Cenu za celoživotní dílo udělila Vědecká rada UP významnému českému režisérovi dokumentárních filmů *Janu Špátovi*, který ji převzal od rektorky UP prof. J. Mačákové, CSc.

-red-, foto -tj-

Tak jako v loňském roce i letos pocházejí ceny pro vítězné snímky jednotlivých kategorií z produkce vsetínské sklárny B. A. G. (division of Barovier&Toso Czech Republic, s. r. o.).

P. Schiffer: Filmový dokument je metoda

Významným hostem letošního filmového festivalu AFO byl maďarský dokumentarista Pál Schiffer (1939) – režisér snímku, který získal hlavní cenu AFO. Jmenujme alespoň několik snímků z jeho bohaté filmografie: *Černý vlak, Domy na kraji vsi, Co dělají cikánské děti?, Chráňnec, Kovbojové, Elektra*. Oceněný dokument *Mari* byl tak jako mnoho snímků Pála Schiffera pořízen tzv. časosběrnou metodou, spočívající v dlouholeté spolupráci režiséra s lidmi, o nichž má být film natočen.

Věnujete se ve svých dokumentech pouze maďarské problematice nebo tématům s Maďarskem nějak spojeným?

Domnívám se, že dobrý dokument můžete natočit jen o tom, co sami velmi dobře znáte. Pokud si zvolíte nějaké téma, není důležité, pojednávali o maďarské, české nebo americké problematice. Podstatné je, jestli je téma zajímavé a srozumitelné v Americe stejně tak jako v Maďarsku nebo v Čechách. Dokument zaujme, jestliže ukazuje nějaký obecně lidský konflikt. Věřím, že tzv. maďarské problémy nejsou čistě maďarské, ale stávají se obecně lidskými, a to je mnohem důležitější než to, kde byl film natočen.

V šedesátých letech, na počátku své režisérské dráhy, jste natočil dokumenty o vietnamské válce. Zajímaly vás mezinárodní politické konflikty?

Byl jsem tehdy velmi mladý a to, co jsem tenkrát natočil, byl vůbec první dokument o vietnamské válce. Lákalo nás jet natáčet do země, ve které právě vypukla válka. Samozřejmě jsem byl silně protiamerický zaměřený; byl jsem antiimperialista a válku a bombardování civilního obyvatelstva jsem ostře odsuzoval. Ale skutečným důvodem, proč jsem tam jel, bylo, že jsem chtěl vyzkoušet sám sebe. Hemingway v jedné své knize popisuje, co prožívá lovec, když neví, jestli se náhodou někde blízko neskrývá lev. A já jsem to bral tenkrát jako dobrodružství.

Dokončení na str. II

Dokončení ze str. I

Chtěl jsem si zkusit, co budu dělat tisíce kilometrů od domova, jak se budu vyrovnávat s problémy, jestli budu schopen natočit dokument v zemi, kde se válčí. Bylo to do jisté míry dětské. Ale film, který jsem natočil, byl přinejmenším zajímavý. Měl jsem šestší jako lovec, když zachytí stopu.

Při natáčení svých dokumentů často pracujete tzv. časosběrnou metodou. Mohl byste ji nějak přiblížit?

Tuto metodu jsem začal používat někdy v roce 1974. Jeden anglický filmový kritik tento typ dokumentu nazval „non-fiction feature“, jako protějšek k tzv. „fiction documentary“. Velmi dlouho filmové dokumenty pracovaly jen s rozhovory. Mezi lidmi, kteří dokument dělali, a těmi, o kterých dokument vyprávěl, neexistoval žádný užitý kontakt. Já jsem se snažil ve svých dokumentech ukazovat lidi tak, jak normálně žijí, s rodinou, známými, přáteli. Místo abych analyzoval, nechal jsem je vykládat. Podle mého názoru je možné rozlišit dva typy dokumentů: ten první vykládá příběh, druhý se snaží analyzovat a využívá k tomu výpovědi nejrozličnějších lidí, archivní materiály, fotografie atd. Podstatou časosběrné metody je vztah, který musíte navázat s lidmi, o nichž chcete dělat dokument. Když jsem v sedmdesátých letech začínal, dva roky jsem pouze navazoval kontakty a snažil se lidem přiblížit. Pak teprve se začalo natáčet. Ve většině mých filmů, které považuji za významnější, není reportér, ani já sám jako reportér nevystupuji. Některé filmy jsou jako „feature films“, hrají v nich „výborní herci“, ale ve skutečnosti jde o autentické dokumenty. Myslím, že filmový dokument není ani tak forma, jako spíš metoda, daná čtyřmi kritérii: natočit, co se skutečně děje, v okamžiku, kdy se to děje, na místě, na kterém se to děje, a se stejnými lidmi.

Věříte, že svými dokumenty můžete někomu pomoci?

Když jsem byl mladý, věřil jsem, že film, a zvláště dokumentární film, je mocnou zbraní v rukou režiséra. Pak jsem pochopil, že to není tak jednoduché. Myslím však, že mohu přimět lidi, aby o věcech začali jinak uvažovat, aby se je snažili pochopit. Dokument je svého druhu umění a smyslem umění není zabývat se každodenní politikou. To přísluší politikům a novinářům. Dokument se snaží pomoci lidem zorientovat ve světě, ve kterém žijí. Nepamatuji si, že by film sám o sobě něco zásadního změnil. Snad jediné americký snímek *The Sin Blew Lie*, jenž pomohl nevinnému člověku, který byl uvozněn.

V roce 1996 jste za svůj dokument *Elektra* získal hlavní cenu poroty na karlovarském filmovém festivalu. Udržujete kontakty s českými dokumentaristy?

Maďarská federace filmových tvůrců pochopitelně s českými a slovenskými filmaři spolupracuje a udržuje s nimi kontakt. Ivana Vojnara považuji za nejlepšího dokumentaristu na světě a jsem velmi rád, že on i Dušan Hanák jsou moji dobrými přáteli. Velmi dobrý vztah mám také s režisérem Jiřím Menzlem. Domnívám se, že se maďarský film od vás hodně naučil.

Jaké je podle vás postavení dokumentu v kontextu současné filmové tvorby?

Televizní společnosti mají rády dokumenty o utrpení v Africe nebo o sexuální životě zvířat, ale to podle mě dokumenty nejsou. Stále ještě dobrou tradici si udržuje britská dokumentaristika díky BBC. Postavení francouzského dokumentu není tak výrazné, jako bylo před deseti či dvaceti lety. A obdobná situace je i jinde, Spojené státy nevyjímaje. Dokumentu se daří ve společnosti, která usiluje o změnu. Můžeme připomenout třeba Československo před deseti lety. Dokument hrál významnou roli v letech sedmdesátých, osmdesátých a ještě snad na počátku let devadesátých. A bylo to právě proto, že společnost silně pocívala nutnost změny. Ale teď je jiná situace; dokument, přestože na tom není zas tak špatně, dnes nemá výsadní postavení.

Rozhovor připravila

A. Procházková, studentka FF UP
Foto T. Jemelka

Jsmo zřejmě nejchudší filmový festival v této zemi, říká Jan Schneider

PhDr. Jan Schneider je ředitelem AFO už druhým rokem, může tedy srovnat letošní Academia film s ročníkem loňským.

Co se podle vás na letošním Academia filmu podařilo realizovat podle vašich představ a v čem naopak vidíte jeho nedostatky?

Podle mého názoru se na letošním AFO nesmírně vydařily doprovodné projekce v kině, na nichž bylo stále plno a jejichž nabídka byla mimořádně kvalitní. Za velký přínos letošního festivalu považuji i osobní účast držitele Ceny AFO za celoživotní dílo režiséra Jana Špáty, který nám přislíbil pro příští ročník AFO členství v porotě, stejně jako přítomnost Pála Schiffera, režiséra vítězného maďarského snímku *Mari – Kapitoly ze života jedné rodiny ze Széku*, který získal Velkou cenu AFO 2000. Tradičně velký zájem byl i o doprovodné semináře, v tom jsme navazovali již na ročník předchozí.

Nejproblematičtější byl naproti tomu Den České televize v pátek 5. 5. Program jsme obdrželi až po uzávěře našich tiskovin, a tak se nám nepodařilo projekci dostatečně propagovat. Škoda, protože filmy s rómskou tematikou byly v mnohém poučné a inspirativní. Každá negativní zkušenost je však pro nás poučením do budoucna a pobídkou, jak to udělat jinak a lépe. Během letošního Academia filmu už jsem proto přemýšlel nad tím, jak koncipovat ročník příští, který by měl začít 22. 4. 2001. Bylo chybou, že se v průběhu Academia filmu konal Sportovní den UP, protože se to na návštěvnosti projevovalo. Nepříjemně nás také překvapil nezájem médií o festivalové dění, který s bohatší a kvalitnější programovou nabídkou paradoxně klesá. I partnerství České televize bylo v tomto ohledu dost pasivní. Aktivnější však musíme být i my. Chtěli bychom proto propagovat festival mezi filmovými fandy. Chceme zorganizovat „Ozvučky AFO“ na Letní filmové škole v Uherském Hradišti.

V průběhu loňského i letošního Academia filmu byla uspořádána řada seminářů a besed z oblasti společenských věd. Loni jste tvrdil, že se obrátíte také na kolegy z oborů přírodních věd, zda by měli zájem o organizování konkrétních akcí ročníku letošního. Proč se tedy ani letos nekonaly semináře s jinou než společenskovědní tematikou?

To je věc osobní iniciativy lidí, kteří scénáře seminářů připravovali. Pokud přírodovědci sami neměli zájem se na letošním Academia filmu prezentovat, nijak mě to netrápí. Pro příští ročník AFO nicméně plánujeme velmi atraktivní pořad z oblasti přírodních věd, o němž bych zatím nechtěl prozrazovat nic bližšího, protože o účasti jednoho proslulého přírodovědce budeme teprve jednat se zahraničními partnery.

Jak jste spokojen s účastí diváků na letošním AFO?

Účast na soutěžních projekcích bývá už tradičně různá – od několika jednotlivců až po přeplněný sál. Některé pořady nejsou natolik divácky atraktivní, aby přilákaly početné publikum. Naopak např. při projekci soutěžního snímku o Bohumilu Hrabalovi se diváci do sálu ani nevešli. Potěšil mě také zájem studentů středních škol, kteří měli na letošním ročníku AFO opravdu z čeho vybírat. Projekce soutěžních pořadů by v příštím ročníku AFO měly být pro diváky ještě přitažlivější, rádi bychom je totiž zpestřili účastí tvůrců jednotlivých snímků, s nimiž by diváci mohli bezprostředně po skončení projekce diskutovat.

Na co se při přípravě příštího, už 36. ročníku AFO zaměříte především?

Jednou z priorit pro nás bude především najít hlavního partnera – generálního sponzora. Letošní rozpočet AFO činil něco přes 800 tisíc korun, tudíž jsme zřejmě nejchudší filmový festival v této zemi. Např. festival dětských filmů ve Zlíně má rozpočet více než 14 milionů. I když je to festival trochu jiného druhu, je tento nepoměr opravdu značný. Získat více peněz je nutné už proto, abychom mohli AFO nadále zlepšovat, abychom mohli zvát hosty,

shánět zahraniční dokumenty, ale také festival ještě lépe propagovat. Pokusíme se finance pro AFO zajistit také prostřednictvím grantů z Open Society Fund. I když se náklady nedají zaplatit penězi, k jejich realizaci už peníze třeba jsou. Letos se mnohé z toho dobrého, co na festivalu bylo, mohlo uskutečnit díky tomu, že nám leckdo pomáhal zcela zdarma. Mám na mysli zejména Olomoucká kina, s. r. o. Proto bych chtěl poděkovat jejich majitelům, panu Joukalovi a paní Černíkové, kteří nám odpustili pronájem za kina, a tak nás sponzorovali „z vlastní kapsy“. Jan Joukal je opravdový přítel AFO. Celou dobu nám fandil, i když věděl, že z toho nic nebude mít. A přitom kino Metropol nyní čeká rozsáhlá rekonstrukce. Věřil však, že budeme promítat dobré filmy.

Za rozhovor poděkovala

R. Fífková
foto -tj-

Co a kde jste mohli vidět, slyšet, navštívit:

- projekce soutěžních pořadů ve Zbrojnici (IC UP, Biskupské nám.), ve filmovém sále FF UP, v Centru Aletti, v Muzeu umění, v Divadle hudby, v kinech Metropol a Central;
 - prezentace soutěžních CD ROM, videofórum, mediáfórum a internetová kavárna ve Zbrojnici (Biskupské nám.);
 - semináře a besedy;
 - speciální projekce: projekce pořadů Max1, filmy M. Janka, portrét režiséra G. Reggia, Academia film dětem, projekce dokumentárních filmů z produkce maďarské televize, projekce *Megacities*, *Bueno Vista Social Club*, *To nejlepší z Jana Špáty*, *Den České televize*;
 - kulturní program na nádvoří Zbrojnice: W. Shakespeare: *Dva kavalíři* z Verony (MDO), *Gamavilla Quartet* (jazzrock v podání klasického smyčcového kvarteta), *Natalika* (folkové úpravy floklorní hudby), *Happy to meat* (český a britský folkrock), *J. Hrubý a Kukulín* (irské hudební motivy).
- Aktuální informace o průběhu a programu festivalu denně přinášel – již tradičně – zpravodaj AFO/INFO.

-red-, foto -tj-

Semináře a besedy: zajímaví hosté a zaujaté publikum

Součástí festivalového dění byly tradičně i doprovodné programy, mezi kterými zaujaly významné místo také semináře a besedy určené nejen okruhu odborníků, ale především široké veřejnosti.

Hned druhý den po slavnostním zahájení AFO 2000 proběhl v Divadle hudby seminář nazvaný *Škola hry aneb Nikdo nejsme akorát* věnovaný problematice zdravotně postižených a otázkám jejich integrace do společnosti. V první části spojené s projekcí filmu *Petr, Vojta a ti druzí* z cyklu magazínů ČT *Paprsek* besedoval na dané téma scénarista filmu J. Michalík z Katedry speciální pedagogiky PdF UP se studenty speciální pedagogiky, učiteli a rodiči postižených dětí; odpoledne bylo věnováno projekci videosnímku *Co je to „SPO-LU“* a doplněno vystoupením hudební skupiny chlapců z Ústavu sociální péče ve Víceměřicích.

Pestrý kolorit doprovodných programů dokreslila bezpochyby účast dětského diváka (AFO dětem v kině Central).

O den později zamířili příznivci expedic, dalekých cest a cestovatelských zážitků do Besedního sálu Muzea umění, kde probíhal celodenní seminář s názvem *Česká touha cestovatelská* uspořádaný Katedrou historie FF UP ve spolupráci s Archivem UP. Zainteresovaní návštěvníci měli možnost shlédnout dokumentární film o expedici *Rattanakiri 99* a vyzpovídat její účastníky – kameramana S. Slušného a fotografa J. Hoška. Dalším hostem semináře byl naivní malíř L. Vojkůvka, jehož svérázné vyprávění z cest po 96 zemích světa přilákalo četné publikum. Na odpoledne pak přijali pozvání dr. A. Vašíček, autor populárního cyklu ČT *Výpravy za tajemstvem* a česká cestovatelka a etnografka N. Rasmussenová (viz také rozhovor str. IV).

Již tradičně nabídl festivalové Videofórum (v Galerii Zbrojnice) bohatou filmotéku snímků z předchozích ročníků AFO.

Doprovodný program, který pod názvem *Divadlo ve filmu a televizi* připravila Katedra teorie a dějin dramatických umění FF UP, navázal na loňský podobně zaměřený semi-

Také Mediafórum přilákalo do Zbrojnice návštěvníky nejrozličnějších věkových a sociálních skupin...

nář, letos orientovaný na otázky audiovizuálního záznamu představení. V průběhu tří dnů byly uvedeny projekce inspirativních divadelních představení (*Maryša* v podání Divadla Husa na provázku Brno, *Jób* – scénické oratorium brněnského Hadivadla v režii J. A. Pitínskému a *Racek*, inscenace pražského Divadla Na zábradlí režiséra P. Lébla), studentský projekt dokumentující inscenaci Národního divadla moravskoslezského v Ostravě *Romance pro křídlovku* režiséra R. Lipuse, besedu s R. Lipusem, B. Rychlíkem aj. Závěr patřil setkání divadelních, filmových a televizních tvůrců, divadelních historiků a teoretiků i studentů divadelní a filmové vědy.

Ve čtvrtek 4. 5. se v Besedním sále Muzea umění sešli scénaristé televizních dokumentů, režiséři a spisovatelé D. Špirková, Z. Kaprál, O. Janků, P. Rut, B. Rychlík, B. Trojak aj., aby se spolu s moderátorem besedy PhDr. L. Machalou z Katedry bohemistiky FF UP a přítomnými návštěvníky festivalu věnovali problemati-

Čím nás Karel Čapek překvapil v 90. letech

(Úvodní vystoupení redaktora Lidových novin J. Slomka na semináři *Karel Čapek – sběratel nahrávek etnické hudby*, Divadlo hudby 4. 5.)

Vážení přítomní, dámy a pánové, dovolte mi pár slov na okraj setkání, jehož tématem je sbírka gramofonových desek Karla Čapka a její nedávné zveřejnění formou všeobecně dostupnou. Případá mi, že vloni vydaná kolekce zvukových nosičů je jen jedním z Čapkových pozdravů, jež nám, lidem přelomu tisíciletí, jako by spisovatel adresoval přes propast šesti podivných dekad dělicích nás od jeho posledních dnů.

V lednu roku 1990 se v popřevratovém spěchu a zmatku jen letmo připomnělo sté výročí Čapkova narození. Původně plánovaná konference se nakonec nekonala – byly jiné starosti. Zdálo se, že Čapkovo dílo je uzavřeno a probádáno. Měsítková Bibliografie Karla Čapka, nejmohutnější čapkovská kniha, jaká kdy vyšla, jako by celý Čapkův odkaz bezděčně antikvovala. Ještě sice vycházely Spisy Karla Čapka, přenošené dítě ediční politiky druhé dekadý sovětské okupace, ale byla jen otázka krátkého času, kdy se více než dvacetisvazková řada završí. Vypáдалo to, že Čapek v roce 1990 už skoro nemá co nového říci. A přece právě uplynulá dekáda přinesla víc čapkovských překvapení než celá doba, jež uplynula od spisovatelovy smrti v prosinci roku 1938.

Překvapení první – Nové Hovory s T. G. Masarykem

V r. 1992 se Čapkova bibliografie rozšířila o nečekaný přírůstek: knižně vyšly Hovory s T. G. Masarykem, verze pořizená Čapkem po Masarykově smrti „pro děti a prostý lid“. Na sklonku 30. let už k vydání nedošlo, pro r. 1945 také ne, v 60. letech se o takový krok editor Halík ani nepokoušel. Samozřejmě, nejtě o novinku, leč, jak napsal J.

ce vztahu literatury a televize a pokusili se odpovědět na výchozí otázku Jak se dělá literatura v televizi? Besedu doplnila projekce dokumentárních filmů z několika televizních cyklů (TV čítanka, Salon představuje, Zblízka aj.)

V tentýž den odpoledne měli festivaloví návštěvníci jedinečnou možnost seznámit se také s unikátní sbírkou etnické hudby z pozůstalosti K. Čapka, která byla zařazena do celosvětového programu UNESCO Paměť světa. Beseda pod názvem Karel Čapek – sběratel nahrávek etnické hudby s hosty Dr. M. Seckou (Náprstkovo muzeum Praha), PhDr. Z. Jurkovou, Ph.D. (AV ČR), J. Slomkem (LN), doc. A. Štěrbovou (FF UP) byla obohacena o prezentaci CD ROM a jejich muzikologické a čapkovlogické zhodnocení.

S využitím informací z tiskové konference a textů publikovaných ve festivalovém zpravodaji AFO/INFO připravila

-mav-

Foto T. Jemelka

K obohacení festivalového dění přispěla i neformální setkání – tentokrát se na slavnostním zakončení AFO 2000 srdečně uvítali O. Sommerová, J. Špáta a J. Štreit.

Opelík, „ani nové znění knihy velkého autora není právě k zahození; a třebaže šlo navíc o knihu, jejímž byl Čapek jen spoluautorem, jistě zase není málo, byl-li jeho literárním společníkem T. G. Masaryk“.

Překvapení druhé – korespondence

Ve chvíli, kdy jsme mysleli, že Čapkovo dílo známe do poslední tečky, objevila se – v rámci Spisů – dvousvazková edice Čapkovy korespondence. Lécoc z toho jsme už znali, například „listy Olze“ či dopisy S. K. Neumannovi, ale relativně kompletní Čapkův epistolář přece jen detailně prokreslil spisovatelův portrét, známý z jeho beletrie a publicistiky. Dnes víme, že editore M. Dandové se veškerou Čapkovu korespondenci shromáždit nepodařilo. Stále se objevují, sice pomalu, ale přece, dopisy, jejichž pisatelem Čapek byl, např. list J. Skupovi, nebo nedávnou publikovaný list F. S. Tůmovi. Jsou to jen drobečky, nicméně pro příštího Čapkova životopisce nepominutelné.

Překvapení třetí – zamlčovaná publicistika

Rok 1993 přinesl konečně poslední, XXIV. svazek Spisů K. Čapka, nazvaný Básnické počátky a Překlady. Živě si vzpomínám, jak se událost oslavovala. Nakladatelství Československý spisovatel vystrojilo hostinu, pronášely se projevy a boučaly zátky od sektu. Ukázalo se však, že předlistopadový projekt úplně vyneschal z Čapkovy publicistiky vše, co se považovalo za nevhodné. Známý esej Proč nejsem komunistou sice editoři vpašovali do Spisů ještě na sklonku komunistického panství, na další texty však rezignovali. Teprve rozsáhlý článek s průkaznými ukázkami v Literárních novinách donutil vydavatele vrátit se k edici již zakomčené a korunovat ji XXV. svazkem, nazvaným

Žena na cestách

Když ve středu 3. 5. zorganizovala Katedra historie FF UP společně s Archivem UP v Muzeu umění besedu Česká touha cestovatelská, přijala jejich pozvání rovněž česká cestovatelka a etnografka s poněkud neobvyklým jménem – **Nelly Rasmussenová**, autorka několika knih a také fotografka. Podnikla několik cest do norského Laponska, pobývala mezi Eskymáky na Baffinově ostrově, procestovala však také Tanzánii, Peru či Mexiko. Olomoucké návštěvy N. Rasmussenové jsme využili k tomu, abychom jí položili několik otázek.

Na Česku máte poněkud zvláštní jméno, jak jste k němu přišla?

Křestní jméno jsem získala po kmotře Eleanore, anglické přítelkyni méj babičky. Jeho domácká podoba Nelly už dnes není příliš častá ani na britských ostrovech, leda u dam téměř stoletých. Příjmení Rasmussenová jsem vyvdala a mám z toho velkou radost. Nesmírně totiž obdivuji Knuda Rasmussena, zejména pro jeho dar popularizovat vědecké poznatky. (Knud Rasmussen, 1879–1933, dánský etnograf a polární badatel, který se věnoval studiu života Eskymáků a v letech 1923–1924 absolvoval na saních výpravu do Arktidy dlouhou 18 tisíc km – pozn. red.)

Byla jste letos na Academia filmu v Olomouci poprvé?

Když mě doc. I. Barteček, s nímž mě poji zájem o Jižní Ameriku i záliba ve fotografování, pozval na besedu Česká touha cestovatelská, s radostí jsem toto pozvání do Olomouce přijala.

Academia film je mi totiž blízký už od studentkých let, protože pro mě jako studentku dokumentaristiky na pražské FAMU byla jeho návštěva téměř povinností. Když jsem ovšem v r. 1972 vysokou školu dokončila, nemohla jsem se z politických důvodů věnovat dokumentární tvorbě, a proto jsem odešla na volnou nohu, začala cestovat a své zkušenosti sdělovat dál prostřednictvím svých knih a později také fotografií. Vystudovala jsem kouli tomu dokonce etnografii a folkloristiku na FF UK.

cučně Dodatky, svazkem nikterak útlým: na 339 stranách je v něm shromážděno právě to z Čapkova novinového psaní, co se po dlouhá léta zamlčovalo. Třeba ostrá polemika s J. Fučíkem nebo kritika komunistických praktik sovětských i československých.

Překvapení čtvrté – neznámá kapitola z Hovorů s T. G. Masarykem

Zase jsme mysleli, že z Čapka známe všechno, a zas to nebyla pravda. V prosinci loňského roku vyšla ne příliš objemná kniha V. Fejla V hluboké úctě a oddanosti Karel Čapek. Do čapkovsko-masarykovské korespondence je tam docela nenápadně zamíchán text, jehož někdejší existence se pouze tušila; a hle – nikdy neuveřejněná kapitola, napsaná původně do Hovorů s TGM a nazvaná Lásky a manželství, přežila několik režimů a dnes je nám k dispozici. Čapek se ptá a Masaryk odpovídá – svými i Čapkovými slovy. Reč je o lásce, sexu, interrupci i sexuální výchově. Příští vydání Hovorů s TGM se bez této kapitoly neobejde.

Překvapení páté – pětice CD-ROM

A když už tu není nic nového od Čapka pisatele či kreslíře, máme po ruce pozoruhodnou sběratelskou kolekci: dobové nahrávky etnické hudby. Nemysleme si, že spojení s Čapkem je tu jen mile náhodné. Čapkovští badatelé jistě prozkoumají, kde všude v autorově díle se znalost oněch desek projevila. Kde – a jak: poznámkou, odkazem, přímým či nepřímým pojmenováním.

Už 110 let uplynulo od Čapkova narození a víc než polovinu té doby Čapek není s námi. A přece s jeho dílem, a tím i životem, stále nejsme hotovi. Kdybychom byli, nezažítvali bychom krásná dobrodružství nových objevů.

J. Slomek

Energický projev N. Rasmussenové pokračoval i po skončení besedy...

Proč jste si oblíbila právě severské země?

Mám ráda zimu, hory, snůh a zimní sporty. Na horko si příliš nepotrpím, i když jsem pobývala také v subsaharské Africe. Z překrásné severské přírody a místních lidí, kteří žijí v jejím srdci, čerpám svou životní energii.

Je pravda, že jste s sebou do Laponska brala i svou malou dceru?

Ano, s dcerou jsem byla v Laponsku dokonce dvakrát, poprvé když jí byly tři roky. Tehdy jsme tam zůstaly pět měsíců a když jí bylo devět let, vypravily jsme se do Laponska znovu.

Myslíte si, že máte jako žena–cestovatelka větší výhody než muži?

Jako žena se dostanu k činnostem, k nimž muži buď nemají přístup, nebo je vůbec nezajímají. Zde mám na mysli např. problematiku výchovy dětí. Postavení a společenská role eskymáckých a laponských, ale i afrických a indiánských žen mě nesmírně zajímá. U nás je např. málo známa skutečnost, že laponské ženy měly od nepaměti stejná dědičná práva jako muži, což je doloženo už v 17. století. V současné době ovšem norská vláda kvůli nedostatku pastvin zejména ve středním Norsku (zaviněném mj. i černobylskou jadernou havárií) tato práva žen omezuje. Stejně tak je zajímavé, že pokud laponská žena měla v dobách, kdy něco takového bylo v našich zeměpisných šířkách nemyšlitelné, před sňatkem jedno nebo dvě nemanželské děti, bylo to zcela přirozené a nikdo se nad tím nepozastavoval.

Za rozhovor poděkovala

R. Fífková

Jen několik řádků

Společný otevřený svět

Svět roztržštěný do mnoha zájmových i odborných tematických oblastí – a současně pevně propojený přítomností určitého typu publika (a už ani není podstatné, zda převážně z řad akademiků, či nikoli), které dobrovolně a po vědomé volbě přichází hledat a nacházet. Je v tom jakási neurčitá naděje – stále častěji a stále téměř tíhž lidí (už jsme vlastně staří známi) se setkávají při podobných příležitostech, otevřených společnému světu příbuzných i kontrastních zájmů, hodnotových orientací, názorů, postojů...

Asi nebude nikdy možné (a snad ani nutné) využít služeb peplemetrů, abychom přesvědčili město, univerzitu i sebe samé o významu získaných poznatků, výměny názorů, komunikace, které festival tvůrcům, účastníkům a návštěvníkům otevírá, v dnešním převážně konzumně orientovaném AFO – jakkoli závislý na médiu filmu a televize – totiž v podstatě nemá s virtuální realitou nic společného: je zde autentický zájem publika a úsilí organizátorů věrných takřka donkichotské tradici.

Společný otevřený svět nenápadně, ale pevně rozprostřený na ostrůvcích pozitivní deviance..., na některých se diskutuje, na jiných tančí, jinde už vše ztichlo. Je zde ale stále přítomný, věrme tedy, že motta se mění, festival zůstává.

Na shledanou v příštím tisíciletí!

V. Mazochová

Přijeli, řekli:

Mgr. K. Taschner, šéfredaktor týdeníku **Computerworld** a předseda letošní mezinárodní poroty, k charakteristice letošní soutěžní přehlídky: *Překvapivě se zde neobjevilo mnoho filmů, které by popisovaly nějaké současné objevy, vynálezy či novinky v oblasti interaktivních, multimediálních a počítačových technologií. Zdá se, že tady začíná vznikat určitá disproporce mezi tím, na čem současná věda pracuje, a tím, co je prezentováno veřejnosti. Je to paradox vyvěrající patrně do značné míry z toho, že jde o tematiku obtížně uchopitelnou filmařskými prostředky.*

B. Rychlík, režisér, scénárista, herec, ke vztahu České televize k dokumentárnímu filmu: *Česká televize obecně dokument velmi podporuje a dává mu poměrně dost prostoru. Já spíš vidím málo vůle otevírat jiný typ dokumentu, který je ve světě dost běžný – kombinování reálných a hraných věcí, věcí mystifikačních, hravých, nezvyklých, věcí, které taky nemusí nic řešit, které překračují hranici žánru a dovolují nahlížet témata pod jiným zorným úhlem.*

B. Rychlík se zase jednou loučí s AFO...

K. Pošová, jedna ze zakladatelek AFO, ve své práci se orientuje na maďarskou kulturu, ke srovnání počátků AFO s dneškem: *Podstatný rozdíl oproti dnešku vidím v tom, že tehdy Academia film pořádala hrstka nadšenců. Publikum se skládalo ze studentů a tvůrců sjždějíících se z Prahy, Brna, Bratislavy, Zlína, Ostravy, prostě odevšad, kde se filmy tohoto druhu točily. Místem konání bylo Vlastivědné muzeum, jen část projekcí probíhala v Divadle hudby. Výhoda spočívala v koncentraci všech účastníků (snadno se dělaly rozhovory atd.). Na AFO měli diváci možnost zhlédnout i filmy, které jinde, v ovzduší šedesátých let, nebyly k vidění.*

Dr. J. Zajdel (Slezská univerzita Katovice, Polská republika), člen mezinárodní poroty ke vztahu internetu a tradičního filmu: *Tradiční diskusi o filmu nová média nenahradí, pouze se bude postupně kritický postoj intelektuálů měnit. Jejich úkolem dnes není rozlišovat dobré od špatného, ale být spíše jakýmisi majáky osvětlujícími souvislosti a kontexty spojené s jednotlivými uměleckými díly.*

Ľ. Vojkůvka, malíř, ke svým cestám v celkem 96 státech světa: *Někdy se mi sice stane, že se na expedici těším, ale přijedu tam a zjistím, že už jsem tam byl.*

J. Spáta, režisér, k problému spojení profese kameramana a režiséra: *Největší nevýhoda toho, když si člověk dělá kameru i režii, je, že nemá toho nejdůležitějšího partnera, se kterým může práci konzultovat. Na druhé straně, když je zase člověk sám, musí tomu filmu věnovat dvakrát tolik energie. To má ale také něco do sebe, protože toto autorství je takřka absolutní...*

P. Ruť, spisovatel, k autorským čtením: *Ze svého hlediska považuji za velmi důležité mít možnost číst texty. Protože teprve když dané slovo existuje mezi mnou a někým, je na něj podle mého názoru více vidět. Někdy jsem dokonce schopen na poslední chvíli slovo škrtnout a už je nevyslovit. Nemohu ten výraz vypustit z úst znovu a jsem si vědom své chyby...*

-red-, foto -tj-